

„Jsem zdravější blázen,“

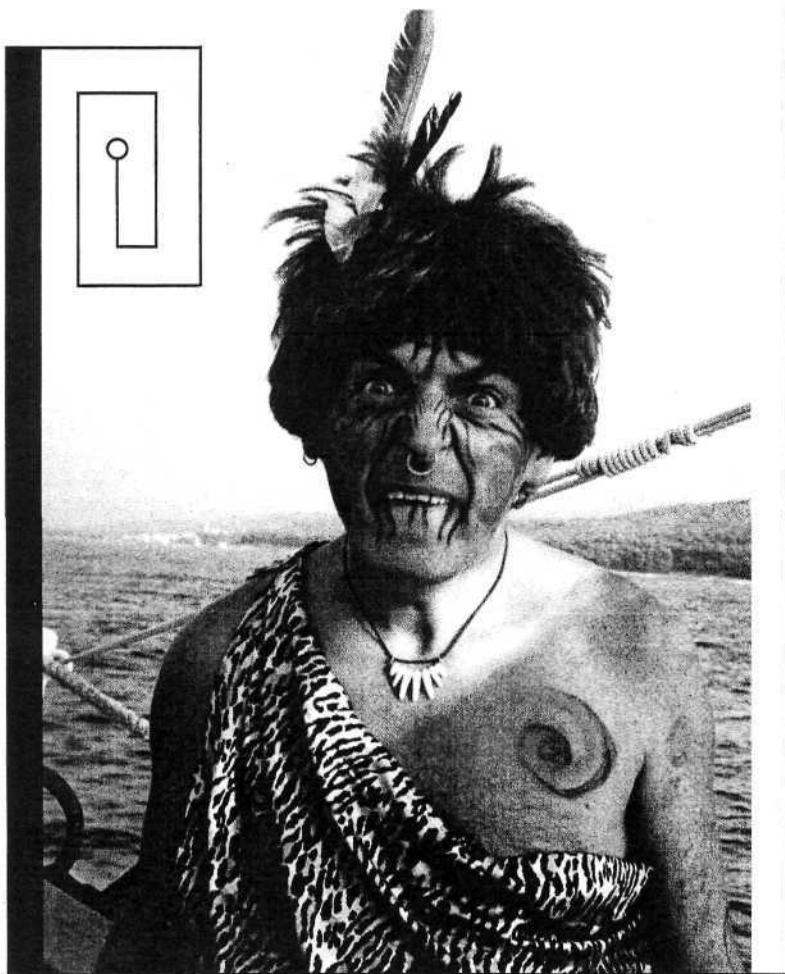
okomentoval se Jiří Ryba, sklářský výtvarník
žijící v Lomnici nad Popelkou

Musí být bezvadné s ním i jeho ženou absolvovat výlet do hor, které oba milují. Je radost s ním strávit hodinku i dvě, důvodů je hned několik. Jiří Ryba vás totiž téměř vždy strhne neuvěřitelným životním elánem a optimismem. V případě, že jste natury melancholičtější, vaši mysl rozjasní pohled do jeho očí, které neztratily nic z klukovské zvědavosti. Kdyby to bylo stále málo, k úsměvu a lepší náladě vás donutí jeho spontánní smích.

Při výčtu jeho aktivit, koníčků a zálib kroutíte hlavou, že to není možné stihnout. Když však poznáte Jiřího Rybu trochu blíže, uvěříte a řeknete si: „Je to dar, taková povaha.“

Velkou životní láskou Jana Ryby je sklo. Cestu k samostatné tvorbě si však hledal klikatěji, než je v kraji obvyklé a první samostatnou výstavu měl v letech, kdy někteří s kariérou končí a druzí jsou na jejím vrcholu.

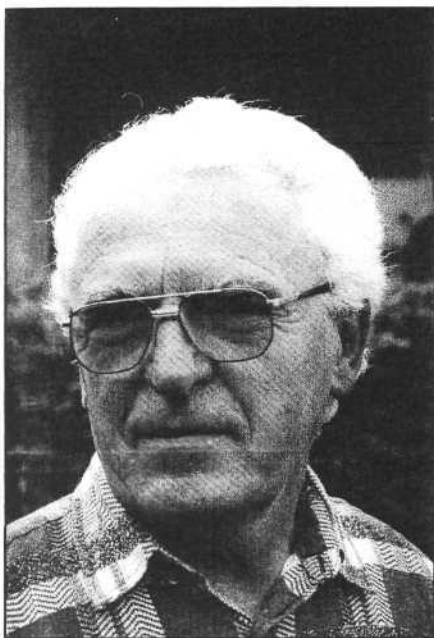
Sečteno a podtrženo - zdravý blázen s úžasným pohledem na svět.

Napsala: Martina Michalová
Foto: archiv Jiřího Ryby, Pavel Michal, skleněné plastiky – Tomáš Hilger

Dovolená s partou přátel na lodi brázdící Jaderské moře před 22 lety

umění

JIRI Ryba v roce 2002

Pane Rybo, Vaší doménou je takzvaná tavená plastika. Hned v úvodu si dovoluji zmínit Váš nedávný velký úspěch. V říjnu tohoto roku jste totiž v holandském Tubbergenu získal třetí cenu na mezinárodní výstavě skleněných plastik, nesoucí název Glasrijk. Mohl byste Váš obor trochu přiblížit?

Samozřejmě, velmi rád. Tavená plastika je nejmladší technologie zpracování uměleckého skla. Počátky sahají do období po druhé světové válce, kdy prof. Brychta využíval takzvaného slinování skleněné drtě ve formě a vytvářel malé reliéfy. Asi v roce 1948 nastoupil pan ing. Metelák jako ředitel sklářské školy v Železném Brodě a k sobě si sehnal známé výtvarníky, mezi nimi byl prof. Jan Černý - absolvent Uměleckoprůmyslové školy v Praze u prof. Mařatky a později u prof. Karla Štipla. Prof. Černý byl sochař, ale přes

dřevo. Najednou dostal úkol nebo se přihlásil dobrovolně a vzal si na starosti tento mladý obor. Obor tavená plastika byl tedy založen v roce 1952, já jsem přišel na školu v roce padesát tři, kdy mi bylo patnáct let.

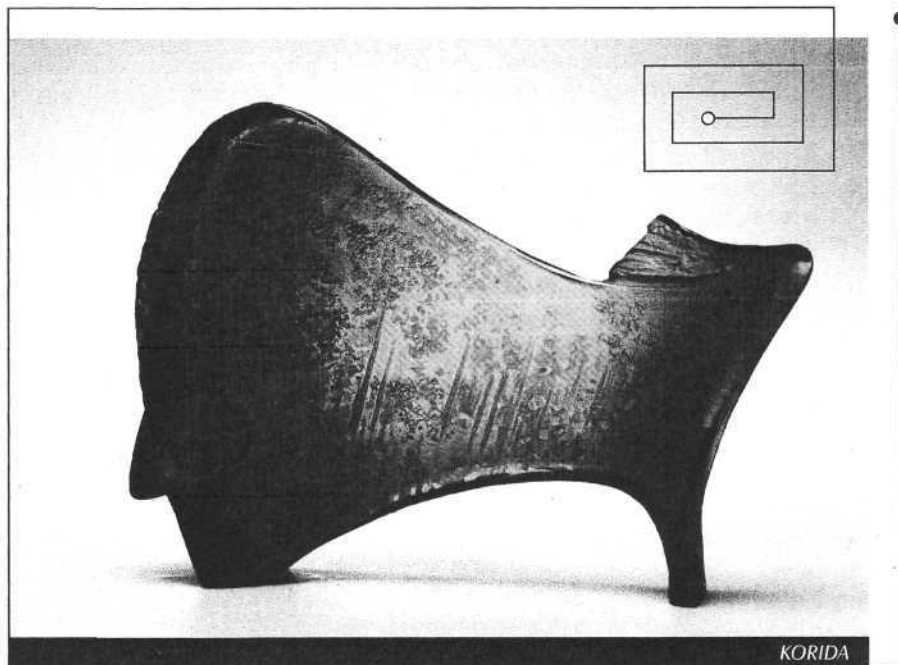
Mnoha lidem přijde sklo studené, neosobní. Dnes je možná daleko více vyhledáváno dřevo nebo keramika. Co vás ke sklu přivedlo?

Tak jednak jsem rád kreslil a můj táta měl sklo v oblibě, hlavně broušené se mu líbilo. Když na základní škole sondovali, kdo kam chce, tak já se přihlásil na střední průmyslovou školu sklářskou. Doma jsem nic neřekl, nevím, proč jsem byl tak tajemný. Najednou mi přišlo psaní ze Železného Brodu, ve kterém stálo: „Dostavte se k talentovým zkouškám 15. dubna 1953.“ Do dneška na ten patnáctý duben nemůžu zapomenout. Táta z toho byl zděšený, ale

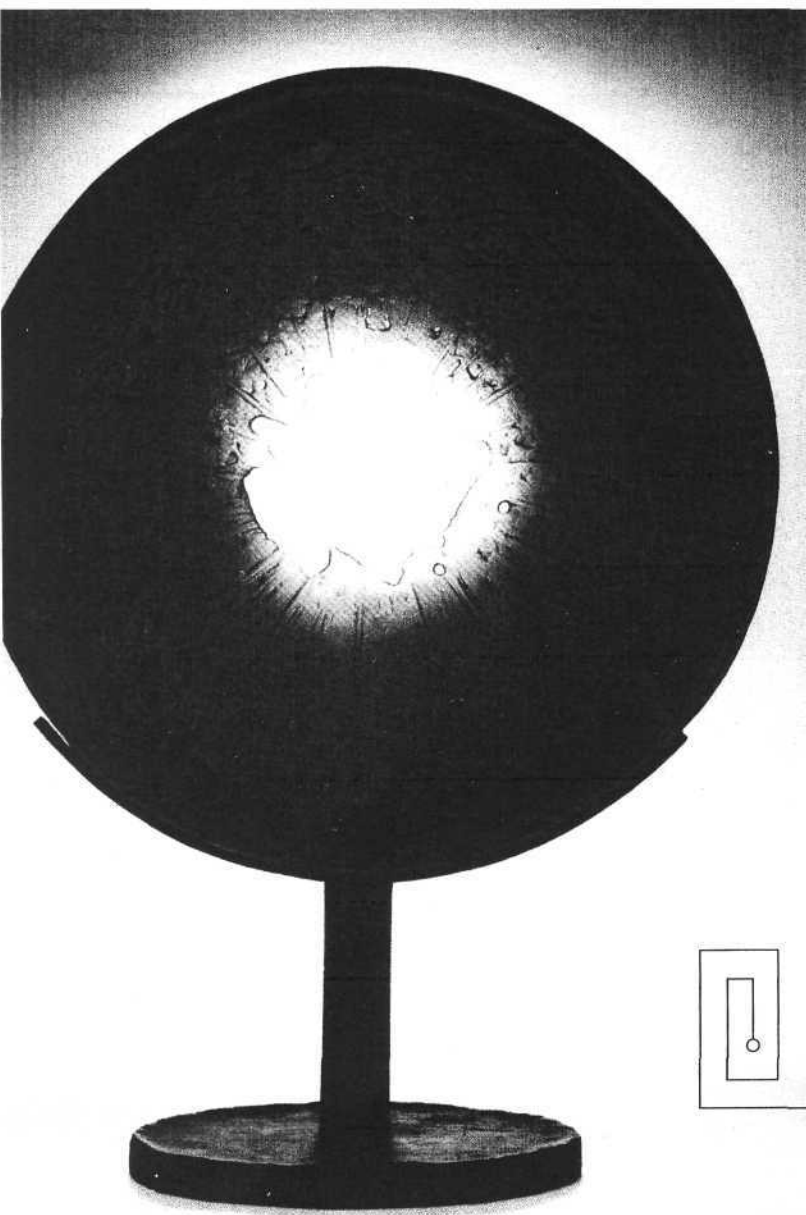
byl rád a měl radost, když mě nakonec přijali. Začal jsem u klasické mozaiky, ta ale neměla v praxi uplatnění, proto jsem po půl roce přestoupil na tavenou plastiku. V padesátém sedmém roce jsem školu v Brodě skončil.

Na které profesorské autority dodnes vzpomínáte?

To byla éra ještě té staré gardy - profesoři Brychta, Žák, Hásek, Pokorný. Potom se stal ředitelem Stanislav Libenský, který zde působil do doby, než odešel na pražskou UMPRUM. Z dalších profesorů to byl pan Medek, žák prof. Drahoňovského. Nesmím zapomenout na zajímavou osobnost prof. Přenosila, kterého jsme měli na ruštinu. Dostal se do ruského zajetí, oženil se s Ruskou, takže jeho hodiny plné vyprávění byly opravdu zajímavé. Samozřejmě nesmím zapomenout na prof. Černého, který mě ovlivnil na hodně dlouho.

KORIDA

KRÁTER

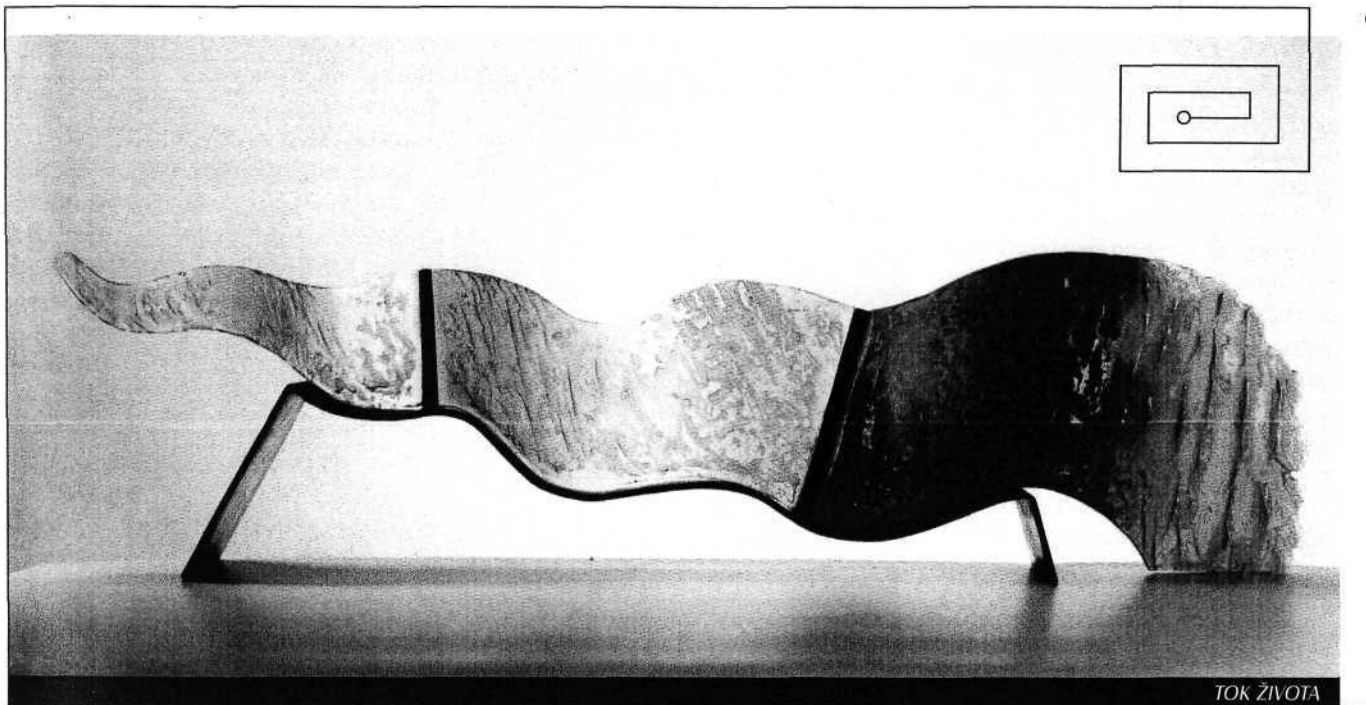
Po skončení studia se nejspíše očekávalo, že nastoupíte ke svému oboru. Vaše profesní cestička však byla trochu klikatější...

No, řeknu Vám, když jsem ukončil studium, měl jsem najednou takový dojem, že nic neumím. Brusič se naučil brousit, rytec se naučil rýt sklo, figurkář se naučil vyrábět figurky, ale já? Říkal jsem si: „Páni, tak já mám po škole, ale co já budu dělat?“ Velký problém a zároveň paradox byl, že můj obor nebyl v průmyslu zavedený. Po vojně v padesátém devátém roce jsem však dostal šanci. V Železném Brodě bylo družstvo Severoznak, kde se vyráběly odznaky, a v roce 1960 zde prof. Černý založil dílnu, kde jsme vyráběli kameje z barevného sytého skla. Takhle tavená plastika začínala. V roce 1962 jsem přešel do sklářské školy, kde jsem realizoval drobné upomínkové předměty a malé plastiky prof. J. Černého. Spolupráce se sklářskou školou trvala do roku 1969, tehdy jsme našli zájemce o kusovou výrobu tavených plastik VD Maják v Jablonci nad Nisou. Prof. Černý zde tvořil až do své smrti v roce 1978. Do stejného data jsem s ním spolupracoval i já, čili šestnáct let. Teprve potom jsem se začal zabývat myšlenkou samostatné tvorby.

Šestnáct let je dlouhý životní úsek. S profesorem Černým jste se museli detailně poznat, porozumět si. Jak probíhala spolupráce sochaře a skláře?

On vymýšlel veškeré modely. Šli jsme od malých věcí přes střední až po opravdové velikány. Po celou dobu jsme byli v úzkém kontaktu. Viděl a věděl jsem o každé jeho skice a každém jeho modelu. Konzultoval se mnou jako s technikem každý svůj nápad. Stále jsem poznával, co je a není možné zvládnout technicky. Paradoxem bylo, že teprve tři roky po škole jsem se naučil brousit.

umění

TOK ŽIVOTA

I když se později začaly vyrábět interiérové plastiky a existovala technologie taveného skla v „železnobrodském skle“ a výtvoři se následně posílaly např. do Ósaky, jednalo se o totožnou technologii s tou naší. Interiérová plastika je prostě dítě prof. Černého - to mu nikdo neodpáře.

Ve spolupráci s Vámi...

No, tak byl jsem u toho. Ale je to jeho, protože on nad tím stál výtvarně.

Za jakých okolností došlo ke zrodu samostatného výtvarníka? Musel jste mít obrovskou dávku odvahy, po tolika letech spolupráce s někým, začít realizovat své nápady...

Víte, já jsem sice už „po šedesátník“, ale jsem mladý v ruce. Za života prof. Černého jsem nedělal svoje věci, protože to byly jeho návrhy. Vlastně jsem byl takový reali-

zátor, řečeno hodně zjednodušeně. I když on věděl, že oko pro sklo mám a beze mě nikdy nedokončil model. Jak obrovská nekolikaletá škola to pro mě byla, jsem poznal, až když jsem začal dělat sám. Když prof. Černý zemřel, tak mi bylo 42 let a jednalo se o takové moje životní rozhraní. Navíc jsem odešel po šestnácti letech z prvního manželství. Zkoušel jsem štěstí v samostatné tvorbě, ale ta moje Eva, druhá žena, mi šla náhodným osudem tak naproti, že jsem si prostě jednoho dne sebral aktovku a přišel jsem sem, do jejího domova. Jsem tady dvacet dva let.

Pokud však vím, narodil jste se ve Staré Pace, žil jste v Semilech a Vaše druhá žena pochází z Lomnice. Cestování, které máte tolik rád. Vás, jak se zdá, doprovází odjakživa...

V podstatě ano. Ve svých čtyřiaadvaceti letech jsem se poprvé oženil, z tohoto manželství mám dvě holky. Bydleli jsme v Semilech, ale máte pravdu, celý život jsem dojížděl - do Železného Brodu do školy, později ze Semil do Pěnčína. A náhoda mi přála, že jsem potkal ženu, se kterou jsem již dvacet jedna let. Když jsme u toho, Eva a život s ní je důvod, proč se mi daří a jsem tím, čím jsem.

Lze něco prozradit o životě s „ní“?

Náš vztah je absolutní životní soulad a pochopení. My nemáme důvod mít mezi sebou nějaký rozpor. Máme stejné lásky - přírodu, cestování. A jí také vyhovuje, že něco umím. Harmonie, naprostá harmonie. Opravdu nemohu opomenout tuto stránku mého úspěchu. Eva je ojedinelá a hodně zkoušená osudem. Já z ní

Jan a Eva Rybovi

čerpám elán a samozřejmě mám v podvědomí chuť nebyť ani o chlup horší, snad taková zdravá ctižádost.

Jen tak pro zajímavost, místo Vašeho prvního setkání?

V autobuse z Lomnice do Semil. Takže na cestě (smích).

Pojďme se ještě vrátit k Vaším pokusům o samostatnou tvorbu...

Když se rozhlédnete v mojí dílně, uvidíte, že vyrábím i praktické věci. Těmi jsem také začínal, vyráběl jsem suvenýry do Prahy, což jsem dělal asi půl roku. Tenkrát říkali, že v maloobchodě to nesmí stát víc jak devadesát devět korun, dřel jsem deset až dvanáct hodin denně. Ale zajímaly mě jiné věci, ať už to byly a jsou věci propagačního, dekorativního charakteru nebo tvary zdánlivě abstraktní - např. stylizace květu. Když přeskočím skoro dvacet let, kdy jsem začínal malými věcmi, dostal

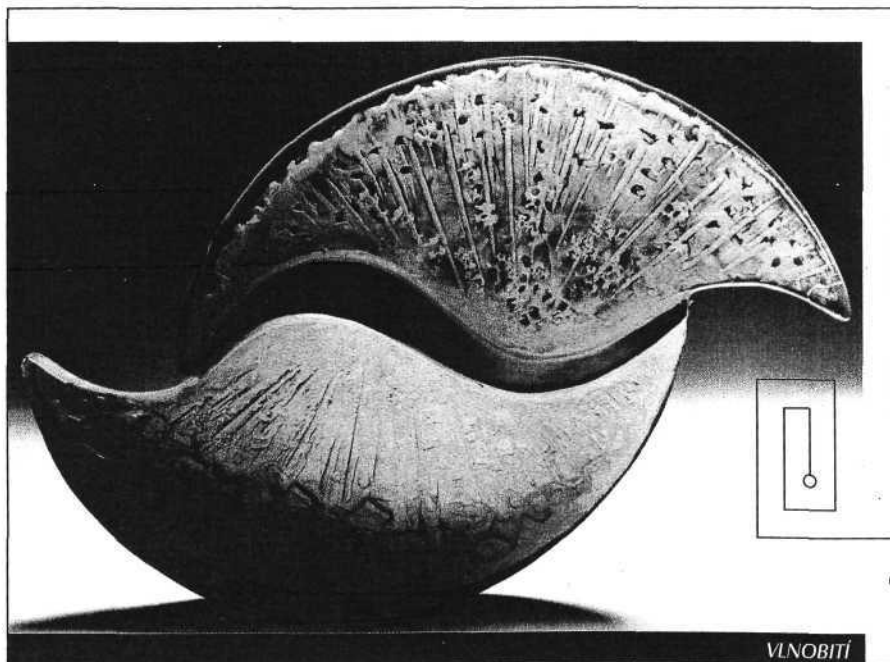
jsem se do největších možných plastik, co se týče mých technologických možností.

Všechny důležité životní okamžiky se většinou natrvalo usadí v našich myslích. Co Vaše první výstava?

V osmdesátém prvním roce jsem vystavoval v muzeu v Suchardově domě v Nové Pace. Shodou okolností zde příští jaro plánuji svoji další výstavu. O rok později se uskutečnila moje první výstava v Lomnici nad Popelkou.

Přeci jenom, první autorská výstava ve 43 letech. Dají se popsat pocity, které Vás provázely?

Jednak jsem nechtěl věřit sám sobě, že tam stojím jako někdo, kdo přišel na trh s něčím novým. Zčervenaly mi tváře a polilo mě horko. Když pominula nervozita a nepříjemná tréma, byl to velmi příjemný pocit, že tady člověk není zbytečně. Potom jsem vystavoval každý rok - Rovensko,

VLNOBITÍ

umění

Staré Hradky, Mikulov. A v roce 1991 jsem byl poprvé v zahraničí, v Hamburku. Moc jsem si přál dostat se do světa.

Jste známý tím, že si celou výstavu instalujete sám, spolu se svou ženou...

Moje žena se mnou prožívá všechny úspěchy i neúspěchy. Opravdu jsme soběstační, přijedeme, Eva začne leštit vitríny a pomáhá, s čím je potřeba. Nikoho na tu práci nepotřebujeme. I když jedu do sklárny, jedeme spolu. Nevím, proč bych to měl obstarávat sám a ona by měla zůstat u plotny.

Jak Vás vnímali ostatní z bohémského světa? Zmiňoval jste, že u nás v Čechách jsou umělci s vysokoškolským vzděláním dost uzavřená skupina.

Bohužel je to pravda, ale je to snad jenom u nás. Jinde ve světě člověka posuzují podle toho, co umí. Když jsem se chtěl dostat do svazu výtvarníků, tak jsem viděl, jak uzavřená je ta umělecká společnost.

Bylo mi naznačeno, že kdybych dal na ruku alespoň padesát tisíc, bylo by vše jiné. Nejenže jsem je neměl, ale navíc jsem na to nebyl zvyklý. Řekl jsem si, že buď někdo ocení, co umím nebo nic. Přálo mi štěstí v podobě pana Hellera z New Yorku, který si mě vybral mezi sto třiceti výtvarníky, a dostal jsem se i do světa.

Přesto, že jste již „po šedesátník“, jak jste se sám nazval, máte spoustu práce. Stihnete si také někdy trochu oddechnout? Touto otázkou se dostáváme k nevyčerpatelné škále Vašich zájmů.

Odpočívám cestováním po světě, což je naše společné velké hobby. Říkám, že vydělávám na chleba a na benzin, abych mohl jezdit po světě. A když to není po světě, tak to je dvacet kilometrů do Českého ráje. Máme v přírodě chatu, kde není voda, elektřina a kde je prostě pohoda - příroda v čisté podobě.

Jako každý cestovatel máte jistě velký cestovatelský sen o zemi, kterou byste rád spatřil.

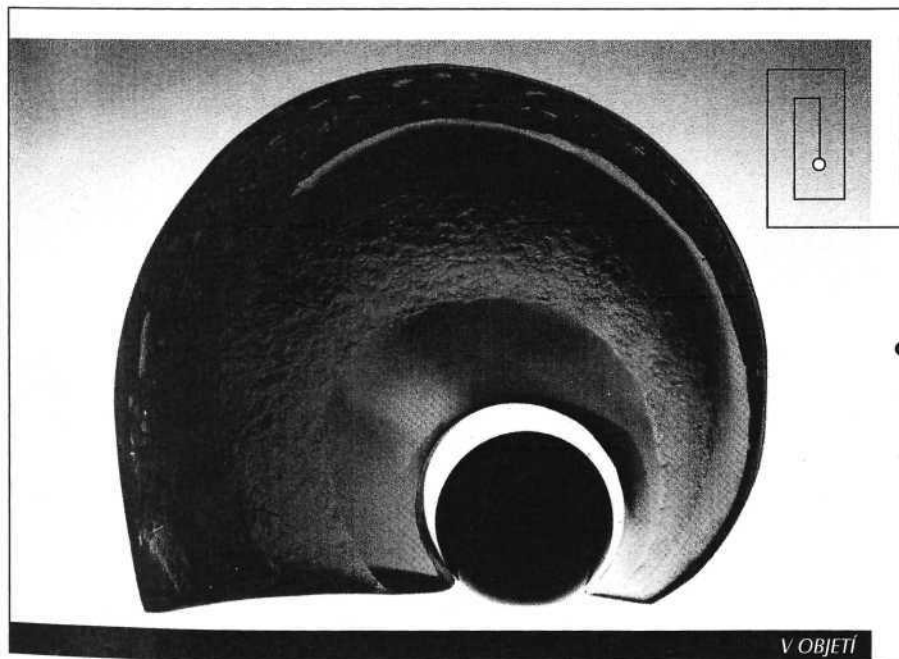
Já mám dojem, že už je mám všechny splněné. Měl jsem nabídku od zmiňovaného pana Hellera dostat se do Ameriky, kde jsem v New Yorku vystavoval. Využili jsme šance a přejeli celý kontinent za volantem, z N. Y. do San Franciska a zpět, 14 000 km. Mezitím jsem samozřejmě navštívil Hellеровu galerii. Tak to byl první splněný sen. Pak jsem měl třeba zákaznika v Izraeli, ten má galerii v Hiltonu v Tel Avivu, tu jsem také navštívil, i s kamerou, což je moje další vášeň.

Existuje pro skláře nějaký nejvyšší cíl - meta? Je na zeměkouli nějaké místo, kde byste rád vystavoval nebo osobnost, pro kterou byste rád něco vyrobil?

Já bych teď rád, protože jsem se dostal do mojí maximální technologické možnosti, vyráběl plastiky do exteriéru. Interiér je komorní prostředí a už předloni jsem chtěl udělat něco ven. Takže jsem vytvořil plastiky 2 m a 20 cm vysokou, už stála na zahradě. Toto bych hrozně rád dále rozvinul. Jedná se o skleněnou variaci na Vivaldiho Čtvero ročních období, která byla, jak jste v první otázce zmínila, oceněna.

Vivaldiho Čtvero ročních období. Dá se z názvu usuzovat Váš další zájem?

Určitě. Hudba, to je pro mě chleba. Přestože neznám noty, sám si zahraji na harmoniku. Rodiče zpívali, měli rádi muziku a mně se také líbí. Barokem počínaje, Nohavicou konče. Mým hudebním favoritem je klasická hudba, ale poslechnu si i swing, třeba Glenu Millera. Rád si i zazpívám. Mám kamaráda, hudebního skladatele Jardu Krčka, a spolu jsme v takovém hudebním souladu. Ale ani v muzice mě sklo nemine. Vyrábím různé ceny např. do Nové Paky na houslovou soutěž mladých lidí nebo na Lomnické kulturní léto...

V OBJETÍ

Tak mě napadá, řadíte se mezi umělce, kterým múza nedá pokoj. Dokud své dílo nedokončí, nespí, nejí. Stává se z Vás také někdy na chvíli morous?

Ne, já jsem v pohodě. Když jsem trochu utahaný, tak vlítnu do kuchyně a začnu vařit. To je také takový můj koníček.

**Opravdu neuvěřitelné, kolik věcí stiháte. Bojím se zeptat na Vaše další zájmy, když opomenu ty, co už jsme zmiňovali - sklo, cestování, hudba, vaření, natáčení na kameru. Víte o Vás, že rád fotíte. Ještě miluji sport. Za mlada jsem dělal všechno - fotbal, hokej, tenis, volejbal, chodil do Sokola. No a dodnes jsem fan-
da, fotbalu fandím nejvíc. Chodím na túry, mám rád pohyby. Jsem „takovej zdravěj blázen“, co miluje lidi kolem sebe.**

Dokáže Vás něco nebo někdo vyvést z rovnováhy?

Lidská nespolehlivost, lhostejnost. Vždyť není nic těžkého dodržet slovo. Všimám si všeho, a když mě třeba vrchní v restauraci přehlíží, dokáže mě tím vytočit. To jsem potom ironický.

Pane Rybo, dovolte mi poslední hodně zvědavou otázku. Věříte na náhody?

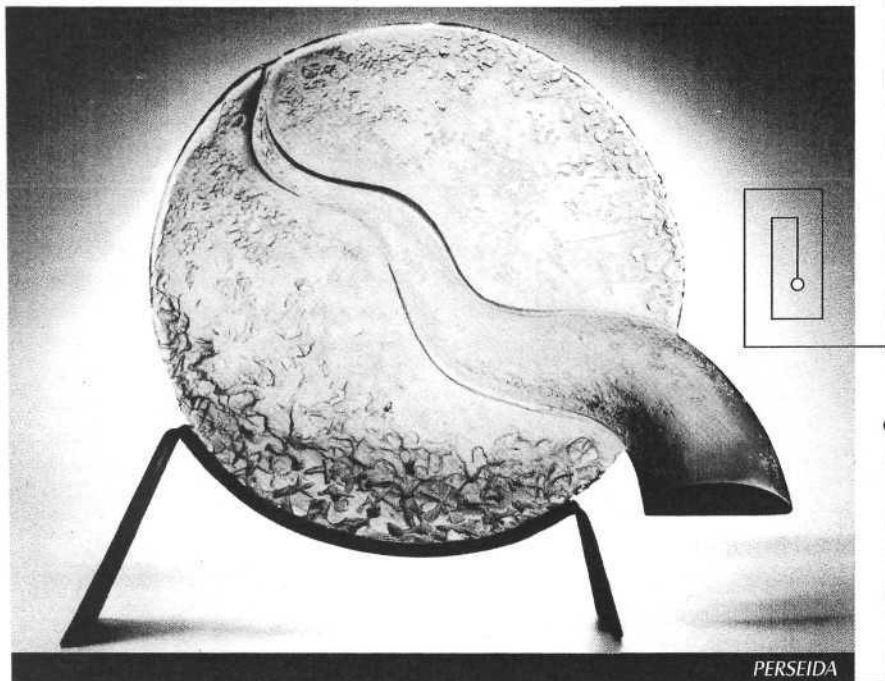
Za náhodu považuji, že jsem slyšel nějakou zajímavou věc nebo viděl zajímavý film, ale náhoda není, co jsem vyrobil, vymyslel. Samozřejmě náhoda byla, že mám v životě výtečného člověka, možná to byla náhoda nebo splněné přání člověka, který mi dal život. To maminka mi říkala: „Nezoufej, najdeš někoho, kdo si tě bude vážit a budeš spokojený.“ A stalo se. Jsem šťastnej člověk.

Vernisáž v Rychnově nad Kněžnou s hudebním vystoupením přítele Jaroslava Krčka

Vernisáž JUDr. Václava Hrabálka v pražském divadle Ta fantastika

PERSEIDA

umění

Jiří Ryba se narodil 8. 9. 1938 ve Staré Pace.

V roce 1957 absolvoval Střední průmyslovou školu sklářskou v Železném Brodě obor klasická mozaika (prof. O. Žák), obor tavená plastika (prof. J. Černý).

Jiří Ryba se věnuje komorní dekorativní plastice, upomínkovým a dárkovým předmětům, šperkům z olovnatého skla zušlechtěných matováním, broušením či leštěním. Je členem Unie výtvarných umělců.

Samostatné výstavy:

1982 Nová Paka

1983 Lomnice nad Popelkou

1984 Semily

1985 Rovensko pod Troskami

1986 Staré Hrady, Mikulov

1991 Hamburg

1995 Lomnice nad Popelkou,

Praha - Galerie Mozart

1999 Ostrava

2000 Karviná, Mikulov

2001 Rychnov nad Kněžnou

2001 Holdenstadt (SRN)

Výběr z kolektivních výstav:

1980 Německo (Frankfurt Fair), Kuvajť, Rusko

1989 Německo (Heilbron Gallery)

Řecko (Art in Glass)

1992 USA (Heller Gallery New York)

1996 Holandsko (Agnes Raben Gallery)

2001 Munster (SRN)

2002 Tubergen (Holandsko)

Výběr z galerií, kde má Jiří Ryba zastoupení:

Německo (Museum of Arts) - Hamburg

(Plaisir de la Maison) - Berlín

Izrael (Intertrade A. Frich) - Tel Aviv

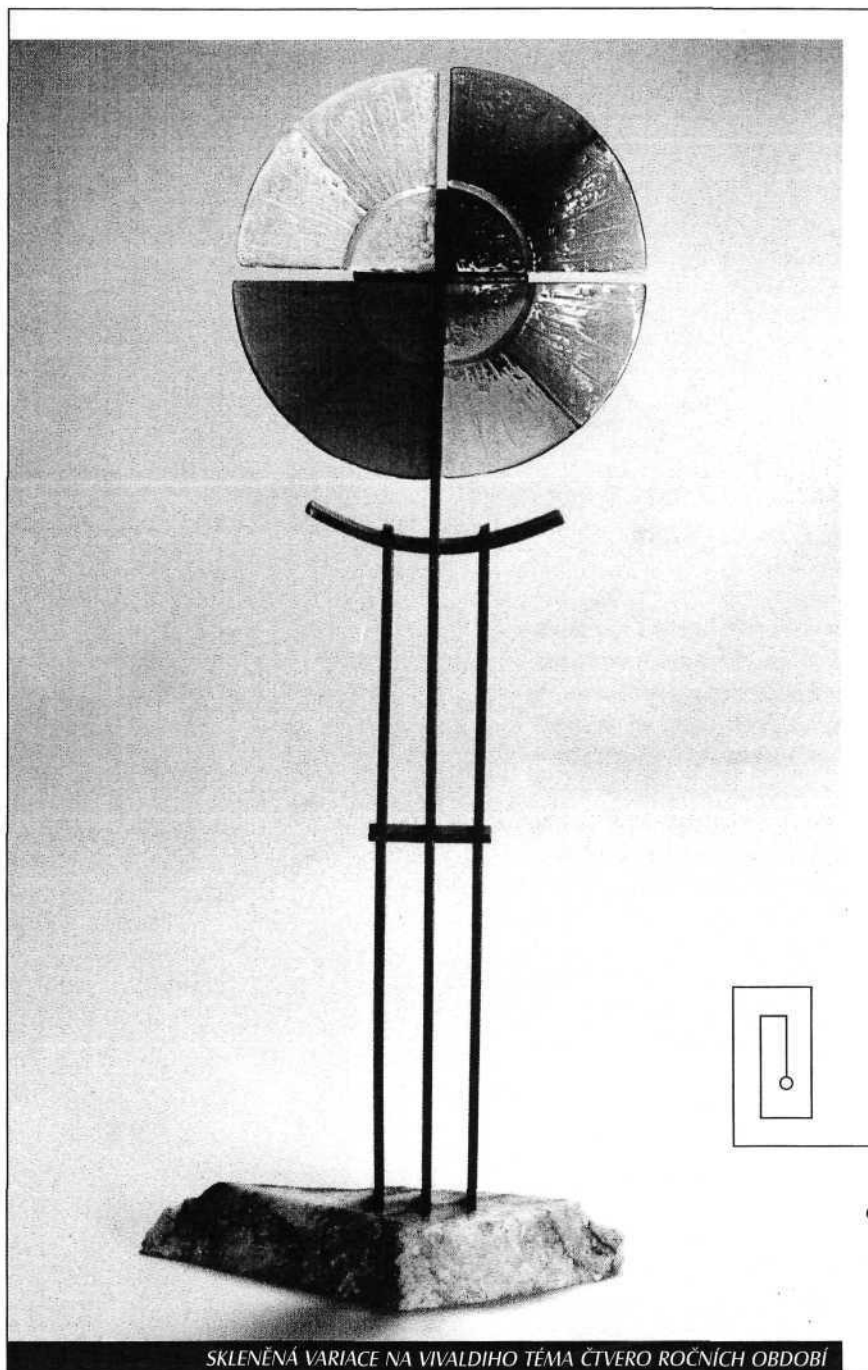
Japonsko (Meiwa Trading) - Tokio

Kanada (Gallery Quality Crystals) - Toronto

Austrálie (The Condisseur Collection)

Mexiko (Gallery Junek) - Mexico City

Portugalsko (Inter Made) - Paredes

SKLENĚNÁ VARIACE NA VIVALDIHO TÉMA ČTVERO ROČNÍCH OBDOBÍ